

HARIJS VAGRANTS

VINPUS
+
NĀVES

NĀVEI TUVĀS PIEREDZES
MŪSDIENU LATVIJĀ

11 fascinējoši stāsti par sastapšanos
ar nāvi un to, kas tai seko

Visi grāmatā publicētie stāsti balstīti intervijās
ar nāvei tuvos stāvokļus pieredzējušiem cilvēkiem

821.174-32

Va 124

Aigars Truhina grāmatas vāka dizains

Noformējumā izmantoti attēli no unsplash.com krātuves

(Jun – Ohashi, Joran – Quinten)

Harijs Vagrants

VIŅPUS NĀVES

Nāvei tuvās pieredzes mūsdienu Latvijā

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*

Redaktore *Anda Ogrīņa*

Korektore *Patrīcija Šteinberga*

Mākslinieciskais redaktors *Aigars Truhins*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4390.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Harijs Vagrants, 2024

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-322-5

Priekšvārds: manu meklējumu ceļš

Jāsaka, jau kopš sevi atceros – un es apzinos, ka labākajā gadījumā tas skan nedaudz savādi, – manī mitusi vārdos neiegrožojama, dziļi dvēselīga un reizē nesaprotami tāla sajūta, ka zeme – un ar to es domāju šo planētu, šo pasauli – nav manas īstās mājas.

Varētu pat teikt – kādos īpašos, apgarotos brīžos šī sajūta pārtop nepārprotamā zināšanā, kas vēsta: es neesmu nācis no šejienes, jo manas mājas atrodas kur citur – kādā plašākā, lielākā, tālākā, daudz noslēpumainākā vietā. Vietā, kurai kaut kādu iemeslu pēc vairs neatminu nedz vārda, nedz veidola. Vairs pat nemāku teikt, kur tā īsti atrodama!

Jā, protams! Cilvēks, vārdā Harijs, – mana šīs dzīves personība ar noteiktu dzīves pieredzi, izglītību, profesionālajām iemaņām, hobijiem, ienākumiem – visnotaļ ir piedzimis no vienas noteiktas mātes klēpja, uzaudzis vairākos konkrētos Rīgas rajonos, dažādos dzīves periodos risinājis dažādus dzīves izaicinājumus, iemīlējis, aizrāvis, pārdzīvojis, bijis iedvesmots, darbojies, strādājis, studējis, ceļojis...

Un tomēr šī mana iekšējā nojausma un reizēm zināšana par – kā es to pie sevis dēvēju – patiesajām mājām,

par to, ka es neesmu tik vien, cik šis mirstīgais indivīds Harijs, nekad nekur nav izčibējusi.

Tiesa, reizēm tā pavājinājusies, reizēm, gluži otrādi, pārņēmusi visu manu būtņi, tomēr visbiežāk tā mani nebeidzami dzinusi uz priekšu – patiesības meklējumos.

Un jāsaka – cauri gadiem mans ceļš bijis garš!

Esmu klaiņojis pa pasauli, meklēdams to, nezin ko.

Esmu iedziļinājies reliģijās, pasaules praviešu un garīgo skolotāju sacītajā, islāma mistiķu mūzikas tradīcijās, cilvēka psiholoģijā, apmeklējis neskaitāmas budistu un hinduistu meditācijas, bagātinājies ar garīgo jautājumu izpratni pie cilvēkiem, kas ir ievērojami viendāki par mani, meditāciju rezultātā guvis transformējošas mistiskās pieredzes, galu galā arī ieguvis grādu teoloģijā un reliģiju zinātnē.

Lai vai kā, nekas no augšminētā – varbūt vienīgi izņemot mūziku – manu iekšējo meklētāja kompasu nav spējis saviņņot tik ļoti, kā reiz negaidīts atklājums, ka daži cilvēki, uz brīdi nomirstot, bet pēc tam tiekot reanimēti, pieredz kādu citu pasauli, kurā satiek sen mirušus radniekus, garīgos pavadoņus, dievišķas būtnes, un piedzīvo izpratni par visas esības un arī savas dzīves fundamentālākajiem noslēpumiem un jēgu.

Šķiet, par savā dzīvē pirmo nāvei tuvo pieredzi pirms daudziem gadiem dzirdēju no kāda paziņas, vārdā Uldis, tepat Latvijā. Kādā ne pārāk gaišā savas dzīves posmā Uldis bija pārdozējis heroīnu un – atrodoties tuvu nāvei – pieredzējis, teologu vārdiem izsakoties, Augstāko realitāti.

Uldis stāstīja, ka tikmēr, kamēr fiziskais ķermenis bijis bezsamaņā un tuvu nāvei, viņa dziļākā būtība atradusies vietā, kur valdījusi neierobežota mīlestība, absolūta pieņemšana un piedošana, turklāt, esot tur, viņam vairs nav bijis neviena neatbildēta jautājuma. Viņš zinājis un izpratis pilnīgi visu par pilnīgi visu!

Stāsts bija satraucošs un man nozīmīgs. Šķiet, pa ziņa, kurš nu vairs nav starp dzīvajiem, runāja par to pašu vietu, telpu vai esības stāvokli, kuru kaut kur dziļi sevī jutu un meklēju es pats!

Tā manā personīgajā patiesības meklējumā grāmatā tika atšķirta jauna lapaspuse.

Nu skaidrāk apzinājos, kur jāraugās pēc ceļazīmēm, kas rāda virzienu uz manām Īstajām Mājām.

* * *

Īss ievads: nāvei tuvās pieredzes pasaules vēsturē un mūsdienās

Nāvei tuvā pieredze (angliski – *near death experience*) raksturojama kā pavisam unikāla un neierasta kognitīva pieredze jeb paplašināts apziņas stāvoklis, ko cilvēks piedzīvo, nonākot dzīvībai bīstamos apstākļos, atrodoties tuvu nāvei vai piedzīvojot klīnisko nāvi.

Pamatojoties cilvēku, kuri piedzīvojuši nāvei tuvās pieredzes, atstāstītajā, kā arī pētnieku – piemēram, ASV Virdžīnijas Universitātes psihiatrijas profesora dr. Brūsa Greisona, britu izcelsmes Ņujorkas Universitātes

Lengones medicīnas centra asociētā profesora medicīnā Sema Pārņijas u.c. –, kas atstāstīto apkopojūši, secinājumos, iespējams klasificēt vairākas spilgtas iezīmes, kas starp citām raksturo nāvei tuvo pieredzi:

- atrašanās ārpus ķermeņa;
- sava ķermeņa, citu cilvēku, kā arī apkārtējās pasaules redzēšana no malas;
- visaptverošas svētlaiques, mīlestības un eiforijas izjaušana;
- spēja lidot, pārvietoties cauri sienām, griestiem, stiklam, kā arī citiem blīviem materiāliem;
- fizisko ciešanu izbeigšanās;
- atrašanās aiz fiziskās pasaules robežām/fiziskās pasaules transcendēšana;
- neierobežotība laikā un telpā;
- tuneļa pieredze;
- tuneļa galā esošas gaismas/garīgās pasaules piedzīvošana un izzināšana;
- kontakts ar mirušiem radniekiem, svētām vai pārdabiskām būtnēm;
- ieskats garīgās patiesībā un principos, kas slēptā veidā pārvalda arī materiālo realitāti;
- cilvēka dzīves pārskats vai ieskats dažādos iespējamajos dzīves scenārijos;
- izvēles izdarīšana par labu palikšanai garīgajā pasaulē vai nākšanai atpakaļ materiālajā pasaulē.¹

¹ Greyson, Bruce. The near-death experience scale. Construction, reliability, and validity. *Journal of Nervous and Mental Disease*, Jun; 171(6): 369–75, 1983.

Interesanti pieminēt, ka viens no pasaules vēsturē un literatūrā senākajiem nāvei tuvās pieredzes aprakstiem sastopams jau sengrieķu filozofa Platona¹ apmēram 380.–375. gadā pirms mūsu ēras sarakstītajā darbā “Valsts”.

Šī nāvei tuvās pieredzes apraksta nosaukums ir “Mīts par Eru”.

Stāsts vēsta par kādu grieķu kareivi, vārdā Ers, kurš zaudējis dzīvību karalaukā un ticis apkārtējo nešaubīgi uzskatīts par mirušu. Pēc vairākām dienām Ers piepeši atgriezies pie dzīvības, šaisaulē palikušajiem siki un smalki aprakstot pēcnāves dzīves visas iedomājamās un arī neiedomājamās nianses.

“Mītā par Eru” no viņsaules atgriezies kareivis norāda, ka vispirms nomirstot viņš kopā ar lērumu citu kareivju dvēseļu nonācis kādā pārdabiskā un krāšņā vietā, kur viņa priekšā stāvējušas četras durvis.

Divas durvis kalpojušas kā ieeja debesīs un izeja no debesīm, savukārt citas divas – par ieeju pazemē un izeju no pazemes. Tāpat šajā pēcnāves telpā atradušies tiesneši, kuri saskaņā ar katras dvēseles nodzīvoto mūžu – tās labajiem un sliktajiem zemes dzīvē paveiktajiem darbiem – noteikuši tās tālāko ceļu. Tās dvēseles, kuras tiesneši atzinuši par labām esam, ielaistas debesīs, savukārt tās, kuras tieneši nolēmuši par ļaunām, attiecīgi devušās uz pazemi.

¹ Platons dzīvojis 5.–4. gs. pirms mūsu ēras.

Ers redzējis, ka mirušo cilvēku dvēseles ne tikai dodas uz debesīm un pazemi, bet arī atgriežas no šīm vietām.

Dvēseles, kuras atgriezušās no debesīm, spīdējušas tīras un dzidras, turklāt nebeigušas stāstīt par neizsakāmo labsajūtu un emocijām, kas piedzīvotas debesīs. No otras puses, dvēseles, kuras atgriezušās no pazemes, bijušas netīras, izvārgušas un nerimtīgi šķendējušas par postu un grūtībām, kas pazemē bijis jāizcieš kā atmaksa par zemes dzīvī izdarītajiem grēkiem.

Tāpat Ers sapratis, ka tās dvēseles, kuras zemes dzīvī pastrādājušas īpaši smagus noziegumus – piemēram, slepkavību – palikušas ieslodzītas pazemē uz visiem laikiem.

Tad gara pasaules tiesneši uzrunājuši Eru, norādot, ka tie viņu pašlaik vēl negrasās tiesāt, tomēr Era uzdevums ir visu pēcnāves pasaulē pieredzēto vēlāk atstātīt dzīvajiem. Lai dzīvie apķeras, ka par katru savu darbu tiem galu galā būs jāatbild augstāku spēku priekšā!

Dažas dienas vēlāk Ers nonācis sengrieķu likteņa dieves Anankes priekšā. Ananke savās rokās turējusi Vajadzības Spoli – Visuma simbolu – un klātesošajām dvēselēm izdalījusi lozes. Pēcāk katra dvēsele saskaņā ar savu lozi stājusies dievietes priekšā un izvēlējusies savu nākamo dzīvi.

Kareivis novērojis, ka kopumā dvēseles, kuras pēcnāves dzīvī nebija piedzīvojušas pazemes mocības, nosvērušās par labu mazāk morālām un ētiskām nākamajām dzīvēm, savukārt dvēseles, kuras pēcnāvē sastapušās

ar sodu un izcietušas atmaksu par saviem iepriekšējo dzīvju nodarījumiem, izvēlējušās dzīvot labāku, cilvēcīgāku, līdzjūtības piepildītāku nākamo zemes dzīvi.

Ers bijis nepatikami pārsteigts, kad kāda dvēsele, tikko Anankes priekšā pa vienu no debesu izejām atlaidusies, nākamajā dzīvē izvēlējusies būt par tirānu, kurš apēdīs savus bērnus.

Kad visbeidzot dzīvju izvēlēšanās rīts beidzies, dvēseles devušās uz Aizmirstības upi, no kuras ūdeņiem tām bijis jādzēr. Izdzertie Aizmirstības upes malki – kā jau tas no upes nosaukuma noprotams – izdzēsuši dvēseļu atmiņas gan par iepriekšējām dzīvēm, gan par pēcnāves dzīvi – debesu priekiem un pazemes mocībām. Tad dvēseles aizmigušas. No augstāku spēku puses tām piešķirti jauni mirstīgie ķermeņi, kuros dvēselēm bijis jāiemiesojas un jāuzsāk jaunas zemes dzīves takas.

Pateicoties augstāku spēku vēlībai, Ers no Aizmirstības upes nav dzēris ne malciņa, tādējādi spējot atcerēties itin visu, kas ar viņu noticis dvēseļu pasaulē.

Kareivis arī nosūtīts atpakaļ uz mirstīgo pasauli, taču atmodies savā vecajā ķermenī, ko citi kara biedri jau bija novietojuši uz tik tikko aizdedzināta bērū sārta.

Pēdējā mirklī attapušies, ka Ers atgīdies no bezsamanas, biedri viņa ķermeni strauji nocēlušī no sārta, savukārt Ers viņiem sīki un smalki izstāstījis visu pēcnāves dzīvē pieredzēto.

Lai arī ir neiespējami pateikt, vai Platona “Valstī” ietilpstošais “Mīts par Eru” ir vien filozofisks apcerējums, vai sevī ietver arī kādus patiesi piedzīvotus nāvei

tuvās pieredzes elementus, ievērojamu daudzumu autentisku nāvei tuvo pieredžu stāstu savā 1975. gadā sarakstītajā grāmatā “Dzīve pēc dzīves”¹ apkopojis amerikāņu psihiatrs, rakstnieks, filozofs un pētnieks Reimonds Mūdijs (*Raymond Moody*).

Mūdijs grāmata “Dzīve pēc dzīves” ir pirmā ievērojamā un joprojām nozīmīgākā 20. gadsimta otrajā pusē sarakstītā grāmata, kas viscaur veltīta tieši nāvei tuvo pieredžu saturam un pētniecībai. Ļoti iespējams, tas, ka nopietnas literatūras par nāvei tuvajām pieredzēm nav bijis agrāk, cieši saistīts ar faktu, ka mirstošu pacientu reanimēšanas jeb atdzīvināšanas metodes īpaši strauju attīstību uzsāka tieši 20. gadsimta otrajā pusē.

Citiem vārdiem sakot: līdz ar efektīvākiem atdzīvināšanas paņēmieniem un tehnoloģijām parādījušies arī skaitā daudz vairāk detalizētu nāvei tuvo pieredžu atstāstu. Piepeši medicīna iespēja atdzīvināt cilvēkus, kas iepriekš gluži vienkārši būtu nomiruši. Turklāt šie cilvēki no pēcnāves atgriezušies ar intriģējošiem stāstiem!

Grāmata “Dzīve pēc dzīves” tātad balstīta Reimonda Mūdijs intervijās ar 150 cilvēkiem, kas atradušies tuvu nāvei vai pārdzīvojuši klīnisko nāvi, veiksmīgi reanimēti, nesot sev līdzī daudā veida fantastiskas atmiņas par pieredzēto laikposmā, kamēr viņu fiziskais ķermenis un apziņa nav funkcionējusi.

¹ Reimonda Mūdijs grāmata “Dzīve pēc dzīves” izdota arī latviešu valodā. Grāmatas nosaukums angļu valodā: “Life After Life”.

Arī visā pasaulē populāro terminu “nāvei tuvā pieredze” (angliski – *near death experience*)¹ ieviesis tieši Reimonds Mūdijs.

Ievirzoties 21. gadsimtā: kā citu starpā nozīmīgs darbs nāvei tuvo pieredžu pētniecības jomā jāmin nīderlandiešu kardiologa Pima van Lommela (*Pim Van Lommel*) 2007. gadā izdotā grāmata “Apziņa viņpus dzīves. Zinātne par nāvei tuvu pieredzi”², kas vēlāk tulkota arī latviešu valodā.

Šajā darbā autoritatīvais nīderlandiešu ārsts-kardiologs Pims van Lommels dalās ar saviem vairāk nekā 20 gadu garumā apkopotajiem novērojumiem par nāvei tuvajām pieredzēm, ko piedzīvojuši viņa un kolēģu-mediķu pārraudzībā esošie veiksmīgi atdzīvinātie jeb reanimētie miokarda infarkta pacienti.

Jāpiemin, ka van Lommela un kolēģu pētījums par nāvei tuvajām pieredzēm 2001. gadā publicēts arī ļoti prestižajā medicīnas žurnālā “*The Lancet*”, parādot, ka tik interesantais un noslēpumainais nāvei tuvo pieredžu fenomens raisījis nopietnu interesi un guvis plašu ievērību pasaules zinātnieku un mediķu kopienas ietvaros³.

¹ Reizēm latviešu valodā termins “nāvei tuvā pieredze” tiek saīsināts ar abreviatūru NTP.

² Grāmatas nosaukums angļu valodā: “Consciousness Beyond Life”.

³ Lommel, Pim van, Ruud van Wees, Vincent Meyers, and Ingrid Elffrich. Near-Death Experience in Survivors of Cardiac Arrest: A Prospective Study in the Netherlands. *The Lancet* 358, No. 9298 (December 15, 2001): 2039–2045.

Autora komentārs: nāvei tuvās pieredzes Latvijā

Jāsaka, par nāvei tuvo pieredžu stāstu apzināšanu Latvijā biju domājis jau ilgu laiku.

Izņemot priekšvārdā pieminēto paziņu Uldi, vairāk nekā desmit gadu garumā nebiju saticis nevienu cilvēku, kurš jekad dzīvē būtu piedzīvojis ko tikai attāli līdzīgu nāvei tuvajai pieredzei. Vismaz neviens par to nerunāja.

Cauri gadiem par nāvei tuvo pieredžu tematiku tomēr turpināju klausīties ārzemju raidierakstus, lasīt tulko un netulkoto literatūru, līdz kādā mirklī apķēros, ka interese par mistērisko apziņas robežstāvokli, ko cilvēks pieredz, atrodoties uz dzīves un nāves sliekšņa, mani nebeidz fascinēt. Citiem vārdiem – nelaiž vaļā!

Katrs šāds raidījumā vai grāmatā iepazītais stāsts likās tik īpašs un aizgrābjošs!

Atšķirībā no neskaitāmām reliģiju un ticību sistēmām, kuru dogmati pirmām kārtām radušies iedomu, strīdu, racionalizācijas, nevis personīgas pieredzes rezultātā, nāvei tuvās pieredzes šķita autentiskas, dziļi personīgas liecības par garīgo pasauli.

Lai vai kā – reizē izjutu spēcīgas šaubas. Man šķita, ka tādas lietas var notikt tikai kaut kur tālu prom... Ne jau Latvijā! Ne jau tepat blakus!

Par laimi, es tomēr maldījos.

Izmantojot samērā plašo pazišanās loku, 21. gadsimta sociālo mediju piedāvātās iespējas, kā arī savu reizēm

īpaši neatlaidīgās uzbāšanās spēju (še nāk prātā teiciens – ja tevi izmet pa durvīm, rāpies atpakaļ pa logu!), cilvēkus, kuri piedzīvojuši nāvei tuvās pieredzes, man tomēr izdevās uziet arī mūsu zemē.

Jāsaka, es viņu priekšā noņemu cepuri un, liekot plaukstu uz sirds, patiesi pateicos par drosmīgo dalīšanos ar šiem dziļi personiskajiem pārdzīvojumiem!

Pateicos arī par uzticēšanos, jo bieži biju vienīgais cilvēks ārpus ļoti tuvu draugu un ģimenes loka, kam šie stāsti tika atklāti. Stāsti, kas ir tik intīmi, tik spilgti, tik krāšņi un, jā, arī baisi!

Tik esības noslēpumu caurvīti! Noslēpumu, kas no jauna vedina uzdot tos pašus senseņos, bet ikvienam arvien fundamentāli būtiskos jautājumus: vai nāve ir visa beigas? Vai mūsos klātesoša kāda garīga vienība, kas turpina pastāvēt pēc fiziskā ķermeņa beigām? Vai mēs pēc nāves no jauna satiksim savus sirdsmīļos? Vai tiešām varētu būt tā, ka visas atbildes rodamas mīlestībā?

Mīlestībā, kas – saskaņā ar nāvei tuvos stāvokļus pārdzīvojušajiem – spēj pacelties pāri laika, telpas un mirstīgās dzīves robežām.

Mans uzskats – nāvei tuvajos stāvokļos piedzīvotais ir reizē tik citāds un vispārpieņemto, materiālistisko pasauleskatījumu apšaubošs, ka turpmāko stāstu lasīšana līdzinās drosmīgai ekspedīcijai kādā vēl ļoti maz izpētītā, bet ārkārtīgi eksotiskā un krāsainā realitātes dimensijā vai varbūt niršanai kādā īpatnēja un nedaudz draudīga, bet nenoliedzami vilinoša okeāna dziļēs.

Kurš nebīstas, lai sper pirmo soli! Lai gatavojas sastapt dziļi dzelmē apslēpto!

P. S. Lūgumu pēc anonimitātes labad turpmākajos stāstos esmu pieminējis tikai cilvēku vārdus, viņu uzvārdus paturot noslēpumā. Dažu stāstu varoņu vārdi saskaņā ar viņu vēlmi ir pilnībā mainīti.

Harijs Vagrants

31. 05. 2023.